

УДК 72.035

Антощук Т. І.

аспірант

*Кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

*E-mail: t.antoschuk@gmail.com**orcid.org/ 0000-0002-1887-2697*

ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РОМАНТИЗМУ В СУЧАСНОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Анотація: в статті розглядається переосмислення спадщини козацького бароко, української народної архітектури та українського національного романтизму, її модернізація шляхом використання національних традицій в кульовій архітектурі на прикладі проектів архітекторів сучасності.

Ключові слова: спадкоємність, традиція, сучасна архітектура, національний романтизм.

Актуальність та постановка проблеми. Однією з сучасних проблем зодчества є те, що втрачається власна стилістична вираженість, система естетичних уподобань, так як сучасна архітектура заснована на засадах глобалізму, результатом цього є втрата національних орієнтирів. Вивчення, збереження, відновлення самотутніх проявів у архітектурі будівель та споруд України повинно забезпечити ріст рівня національної самосвідомості громадян, а свідомий громадянин – зацікавлений у розвитку держави, її економічному та культурному зростанні. Переосмислення, модернізація та використання національних традицій в архітектурі покликані створити архітектурне середовище, яке стане матеріальною формою вираження національної ідеї, а в подальшому, засобом впливу на свідомість людей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Спадкоємність традицій в архітектурі України, зокрема кульовій, цікавила таких вітчизняних дослідників як: С. Лінда [5], М. Обідняк [6], О. Слепцов [7], К. Третяк [8, 9], В. Чепелик [10, 11], окремі праці Р. Кюнцлі та А. Степанюк [4] та ін..

Формування цілей статті. Розглянути варіанти пошуку образу сучасної самотутньої української архітектури, зокрема кульової, на прикладі проектів архітекторів сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Національним романтизмом» в Європі прийнято називати архітектурний стиль Фінляндії та країн Скандинавії кінця ХІХ - початку ХХ століття [2, с. 6]. В процесі історичного розвитку, набуття певних семантичних ознак, національний

романтизм трансформувався в національно-романтичну гілку модерну. Отримавши доступ до новітніх матеріалів, технологій він придбав нове «звучання», при цьому визначальні ознаки, переосмислювались зодчими і використовувалися для підкреслення національної приналежності архітектури будівель і споруд. Тому, іноді дослідники застосовують поняття «національного романтизму» називаючи ним один із напрямів модерну, яке характеризується використанням переосмислених форм і принципів народної архітектури на всій території Європи [3, с.156].

В процесі глобалізації сучасна архітектура набуває інтернаціонального вигляду, ознаки національної самобутності культур різних народів поступово стираються.

Національне відродження на землях України відбувалось на кількох історичних періодах – у часи Київської Русі (X-XIII ст.), у період панування Ренесансу (XVI-XVII ст.) та козацького бароко (XVII-XVIII ст.), українського національного романтизму (український архітектурний модерн – авторський термін В. Чепелика) (поч. XX ст.). Тобто, український національний романтизм цілком природно та логічно продовжує хвилю національного піднесення попередніх століть. Таким чином, цілком закономірним є застосування в ньому переосмислених та модифікованих форм українського бароко та народної архітектури, зокрема культової дерев'яної. Процеси подальшого націєтворення, що відбуваються нині в суспільстві, дали поштовх для розвитку національних тенденцій в архітектурі сучасної України [1, с.37].

Серед архітекторів, що звертались до пошуків образу сучасної самобутньої української архітектури, зокрема культової, можна виділити наступних: на теренах України – Ю. Лосицький, О. Слепцов, В. Чепелик; за кордоном – Р. Жук та інші. В своїх проектах архітектори розвинули наступні основні напрями:

1. Похідні від унікальних традицій українського козацького бароко;
2. Похідні від традицій української народної та дерев'яної церковної архітектури.

Перший напрям характеризується використанням центрально-симетричної композиції, домінуванням у ній центрального об'єму, застосуванням криволінійних фронтонів, що притаманно архітектурі бароко. Другий напрям характеризується використанням центрально-симетричної композиції, чергуванням стін та зламів даху, ярусністю верхів та їхньою конфігурацією, нахилом зовнішніх стін (традиція українського дерев'яного зодчества, яка в даному випадку перенесена на стіни з цегли), застосуванням модифікованого трапецієвидного входу та обрамленням вікон, використанням орнаменту з цегли в площині стіни.

Проектні пропозиції В. Чепелика, хоча й не були реалізовані, є наочним підтвердженням можливості поєднання традиції та новаторства, довели динаміку розвитку традиції в часі (рис. 1).

В храмах, зведених за проектами О. Слепцова застосовуються багатоярусні покрівлі, куполи грушовидної форми, фронти та інші переосмислені форми архітектури українського національного романтизму. На прикладі церкви Різдва Пресвятої Богородиці в с. Карапиші (2016, проект бюро «ЛІЦЕНЗіАРХ», арх. О. С. Слепцов) (рис. 2) показано, як сучасними методами проектуваннями, композиційними та конструктивними заходами можна звести спадкоємну за образом й водночас сучасну за стилем баштову дерев'яну церкву.

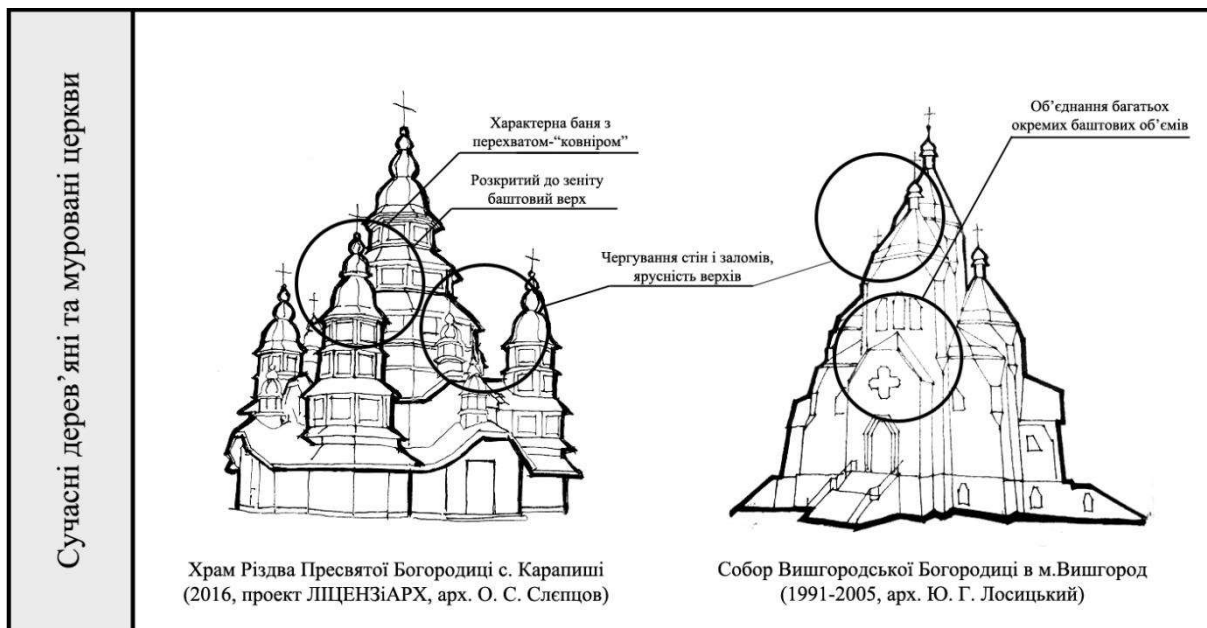
Собор Вишгородської Богородиці розміщений за адресою м. Вишгород, пров. Старосільський, 9. Автор проекту – архітектор Ю. Лосицький. Запроектовано будівлю у 1992 р., саме будівництво розпочалося 1994 р. Це п'ятиверхий храм, композиція фасадів якого центральна-симетрична. Об'ємне вирішення будівлі виконане шляхом поєднання об'ємів різної висоти, де максимальна висота центральної частини, перекритої головною банею. Форми вікон використовуються різноманітні: шестикутна трапецієвидна, п'ятикутна трапецієвидна (різних пропорцій), хрестові. Входи виконані у вигляді шестикутних трапецієвидних дверних прорізів, похідних від українського народного будівництва. Своєрідними акцентами в образі храму виступають заломы даху, що продовжуються в площині стін.

Схожий образ мав первинний вигляд будівлі каплиці (нині Храм на честь ікони Божої матері «Знамення»), яка розміщена за адресою м. Київ, просп. В. Лобановського, 2 на території роддому №5, збудована у 2000-2002 рр. Автор проекту – Ю. Лосицький. Це тридільний храм з трьома верхами. В процесі прибудовано два крила, а вже 2012 р., в ході зовнішньої реконструкції храму було встановлено нові куполи.

Ще одним вдалим прикладом наслідування українських традицій в архітектурі є церква Св. Миколая, яку часто називають «церквою на воді», збудована в 2003-2004 рр. за адресою м. Київ, вул. Набережно-Хрещатицька, 8а. Авторами проекту стали Ю. Лосицький та О. Мірошніченко. Будівля розташована в акваторії р. Дніпро на основі, яка має вигляд круглої плити на шпунтових палях, та з'єднується пішохідним містком з набережною [12]. У плані будова має форму хреста. Гілки хреста плану – понижені, перекриті напівбаннями. Завершення – одна баня грушоподібної конфігурації на восьмигранному барабані, що має віконні прорізи шестикутної

<p>Модернізовані форми архітектура доби бароко</p>	<p>Центрально-симетрична композиція Домінування центрального об'єму</p> <p>Характерні для бароко криволінійні фронтони</p> <p>Модифікований трапеційний вхід та обрамлення вікон</p> <p>Ескіз церкви (арх. В.В. Чепелик)</p> <p>Ескіз церкви (арх. В.В. Чепелик)</p>
<p>Модернізовані форми дерев'яної народної архітектури</p>	<p>Розкритий до зеніту баштовий верх Центрально-симетрична композиція</p> <p>Чергування стін і зламів, ярусність верхів</p> <p>Нахил зовнішніх стін</p> <p>Модифікований трапеційний вхід та обрамлення вікон</p> <p>Проект церкви (арх. В.В. Чепелик)</p> <p>Ескіз каплиці Св. Покрови Пречистої (арх. В.В. Чепелик) (08.10.1990 р.)</p>
<p>Модернізовані форми</p>	<p>Центрально-симетрична композиція</p> <p>Чергування стін і зламів, ярусність верхів</p> <p>Нахил зовнішніх стін</p> <p>Модифікований трапеційний вхід</p> <p>Ескіз церкви (арх. В.В. Чепелик) (01.12.1990 р.)</p> <p>Ескіз церкви (арх. В.В. Чепелик)</p>

Рис. 1. Спадкоємність традицій в архітектурі культових будівель на прикладі робіт В.В. Чепелика

Рис. 2. Спадкоємність традицій в архітектурі сучасних культових будівель

трапецієвидної форми. Всі фасади оздоблені фігурними фронтонами з вікнами у формі хреста [12].

Сучасні архітектори все частіше звертаються в будівництві храмів до використання модифікованих форм національної архітектури в різній інтерпретації.

Висновки. Розглянувши варіанти пошуку образу сучасної самобутньої української архітектури, зокрема культової, сформульовано визначальні ознаки об'єктів сучасної самобутньої української культової архітектури.

1. План на основі рівнораменного грецького хреста;
2. Симетрична композиція будівлі;
3. Пірамідальний об'єм будівлі, формується поєднанням кількох баштових об'ємів із вираженим домінуванням центрального верху, підкресленого розміром та висотою;
4. Використання багатоярусних наметових та грушовидних верхів у поєднанні з грушовидною головною банею;
5. Підкреслення головного входу різними архітектурними засобами;
6. Поєднання елементів традиційної української архітектури зі сучасним виглядом будівлі;
7. Використання в композиціях фасадів ліній, що за своїм характером викликають позитивні емоції (криві, параболи, гіперболи, що асоціюються з динамічним зростаючим рухом, розвитком).

Перспективи подальших досліджень. Виходом у вирішенні проблеми інтернаціонального вигляду архітектури для України може та повинно стати творче переосмислення спадщини українського бароко, української народної архітектури, українського національного романтизму та сучасних самобутніх зразків української архітектури, але в умовах сучасного проектування. Необхідною складовою цього процесу повинно стати виховання сучасних українських архітекторів на кращих вітчизняних народностильових пам'ятках та на основі творів сучасних апологетів, які втілюють українську національну ідею в реальні об'єкти.

Список використаних джерел:

1. *Іваночко У. І., Лінда С. М., Лучко Л. І.* Формування української ідеї в історіографії як теоретична передумова розвитку національного стилю в архітектурі України // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2009. - № 656. - С. 32-37.
2. *Кирилов В. В.* Архитектура «северного модерна». – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 112 с.
3. *Крастиньш Я. А.* Стилль модерн в архитектуре Риги. – М.: Стройиздат, 1988. – 263 с
4. *Кюнцлі Р., Степанюк А.* Традиція як основний чинник національної архітектури/ Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. збірник/ Відпов. ред. М.М. Осетрін. – К., КНУБА, 2013. – Вип.47. – С.364-368.
5. *Лінда С. М.* Историзм і репрезентація нації // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". – 2009. – № 656. – С. 61-69.
6. *Обідняк М.* Проблеми ідентичності національного в новій церковній архітектурі України // Архітектура : зб. наук. пр. —Л.: Вид-во Нац. ун-ту — Львівська політехніка, 2004. —№ 505. —С. 78–90.
7. *Слепцов О. С.* Архитектура Православного Храма: От замысла к воплощению/ О.С. Слепцов, В.С. Самойленко, О.Г. Слепцов; Укр. акад. архитектуры, КНУСиА, Науч.-проект. архит. бюро ЛІЦЕНЗіАРХ. – К.: А+С, 2012. - 551 с.
8. *Третяк К.* Національні традиції в культовій архітектурі України // Етнічна історія народів Європи. - 2001. - Вип. 8. - С. 10–13.
9. *Третяк К.* Українське бароко як вираз національної ідеї в архітектурі // Етнічна історія народів Європи. – 2001. – Вип. 9. – С. 40–43.
10. *Чепелик В. В.* Архітектура українського необароко // Українське бароко/ Керівник проекту Д.Наливайко. – Х.: Акта, 2004. – Т.2. – С.269-369.
11. *Чепелик В. В.* Український архітектурний модерн/ Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. – К.: КНУБА, 2000. – 378 с.

12. Творча архітектурна майстерня Юрія Лосицького [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ylos.kiev.ua/>. (Дата звернення 27.09.2017). – Назва з екрана.

Аннотация

Антошук Т. И. Аспирант кафедры Основ архитектуры и архитектурного проектирования Киевского национального университета строительства и архитектуры.

Традиции украинского национального романтизма в современном проектировании.

В статье рассматривается переосмысленное наследие казацкого барокко, украинской народной архитектуры и украинского национального романтизма, его модернизация путем использования национальных традиций в культовой архитектуре в современном проектировании.

Ключевые слова: преемственность, традиция, современная архитектура, национальный романтизм.

Annotation

Antoshchuk T. I. Postgraduate of Department basics of architecture and architectural design, Kyiv National University of Construction and Architecture.

Tradition of ukrainian national romanticism In modern design.

The article deals with the rethinking of the heritage of the Cossack Baroque, Ukrainian folk architecture and Ukrainian national romanticism, its modernization through the use of national traditions in sacral architecture in modern design.

Key words: continuity, tradition, modern architecture, national romanticism.

УДК 725.001.76

Бондарчук А.Є.

*аспірант кафедри архітектурного проектування цивільних будівель і споруд
Київського національного університету будівництва і архітектури*

architon93@gmail.com

orcid.org/0000-0002-4359-2953

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАКОРДОННИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ПРОМИСЛОВИХ ІНФРАСТРУКТУР

Анотація: в статті пропонуються приклади вітчизняних та закордонних інноваційних та промислових інфраструктур на основі яких було виведено